

Tűzoltás vagy családgondozás?

2002-ben diplomáztam a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskolán általános szociális munkás szakon. Július óta a Veszprém Megyei Jogú Város Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálatánál dolgozom családgondozóként. A gyermekjóléti szolgálatnál eddig eltöltött fél évem során egyik legkedvesebb esetem volt Andris története. Ebben biztos közrejátszott az is, hogy széles körben rendkívül pozitív eredményt tudtunk elérni rövid idő alatt. A gyermekjóléti, gyermekvédelmi munka területén egy-egy ilyen eset nagy kincs, kívánom, hasson igazi erőlevesként minden gyerekkel foglalkozó, gyerekekért dolgozó szakember megtépázott lelkének.

■ AZ ESET

A Városi Rendőrfőkapitányság tett javaslatot Andris védelembe vételére a gyámügynél, mert ellene gyűjtogatás ügyében vizsgálat folyt. A kisfiú esete a gyermekjóléti szolgálatához került, a családdal való kapcsolatfelvétel lehetőségét én kaptam meg.

Családgondozói munkámban nagy jelentőséget tulajdonítok az első találkozásnak. Töreksem arra, hogy ez családi környezetben, a kliensek lakásán történjen meg, amikor csak lehetséges. Ez a kliens számára nagyobb biztonságot és kevésbé modoros viselkedést biztosít. A családgondozó számára viszont nincs nagyobb segítség, ha a családot tudja hová beilleszteni. Ennek jelentősége, a problémamegoldó folyamatra gyakorolt hatása egy külön elemzést megérne.

Első családlátogatásom során a nagymamával és Andris testvérével tudtam csak találkozni, az édesanya még dolgozott, Andris pedig iskolában volt. A nagymama elmondta, hogy lánya egyedül neveli két fiát, férjétől két éve vált el tizenöt év házasság után. A lakás berendezése átlagos, (más gondozott családokéhoz viszonyítva bőven átlagon felüli) rendezett, tiszta. A gyűjtogatásról annyit mondott el a nagymama, hogy egy volt orosz katonai művelődési otthon színpada lett a lángok martaléka.

Andrissal és édesanyjával másnap, lakásukon találkoztam, előre megbeszélt időpontban. Andrist leginkább az Utánam srácok „Berkés Gáboraként” tudom megjeleníteni. Előző nap már felvettem a kapcsolatot iskolájának ifjúságvédelmi felelősével, aki

kedves, de fegyelmezetlen gyerekként jellemezte Andrist.

A gyerekek édesanyjukkal való kapcsolatát kifejezetten szorosnak, vidámnak és őszintének éreztem. Mindkét fiú erős kötődést mutatott az édesanya iránt, amelynek viszonzása az anya részéről is hasonló volt. Látzott, hogy nagyon szeretik egymást, tisztában vannak saját és a másik hibáival is, de nyíltan fejezték ki valamennyien a másik jelenlétére, szeretetére való igényüket. Úgy gondolom, nincs az a családgondozó, aki ezek után nem a legpozitívabban igyekszik fordulni a családhoz, illetve annak problémáihoz. Elvált, a gyereket, gyerekeket nevelő szülőknél ez nem ritka jelenség. A szülő és gyermeke közötti szoros kapcsolatnak gyakran következménye, hogy ez a kötődés a családtagok szabadságát korlátozza, s a gyermek személyiségfejlődését pedig vagy időlegesen, vagy tartósan akadályozza.

Andrisék családjában éppen az volt a csodálatos, hogy egymást egyéniségként tudták kezelni. Az édesanya kérésére a nagyszülők felváltva vigyáznak a gyerekekre délutánonként. Andris gyűjtogatása óta a felügyelet mindennapos. Andris őszintén elmondta, hogy barátaival gyufáztak a színpad alatt, és amikor az lángra lobbant, ő egyedül ott maradt. Megpróbálta a tüzet eloltani, de a száraz deszkán a tűz gyorsan terjedt. A tűzoltókat a bátyja értesítette.

Nagyon fontosnak érzem a szociális munkában a mérlegelést. A gyermekjóléti munkában sokszor pillanatok alatt kell felmérnünk, hogy saját szerencsétlenségének vagy esetleg környezetének áldozatával, egy meg-

tévedt fiatallal, illetve valódi fiatalkorú bűnelkövetővel állunk-e szemben.

Ez az eset is jól mutatja a gyermekjóléti munka kettősségét: egyrészt hatósági előkészítő feladatát, másrészt segítő szerepét.

■ MIT IS ÉRTEK EZ ALATT? ...ÍZZUK TOVÁBB ANDRIS ESETÉT.

A kérkező helyszínelő rendőrtiszt megnyugtatta az édesanyát és Andrist is, hogy annak idején gyerekként ő is felgyújtotta az erdőt. A megnyugtásnak ezt a formáját rendkívül pozitív megnyilvánulásként értékelem. Az anya elmondása szerint ekkor kezdett megnyugodni, hogy nem veszik el (!) tőle gyermekét. Egészen addig nem volt benne biztos, amíg nem ismer tettem vele a gyermekjóléti rendszer családközpontú működési „vázlatát”.

Andris esetében speciális büntetésre gondoltam. Erősen hasonlít a népi gyógyászatban már bevált „kutya-harapást szőrével” módszerre. Én bízom abban, hogy még annál is hatékonyabb!

Andrisnak látogatást kellett tennie a tűzoltóság, meg kellett ismerkednie a tűzoltók életével, munkájával, az oltóeszközökkel és a gyűjtogatók által okozott kárral. A gyermekjóléti szolgálat vezetője támogatta ötletemet, és az ő segítségével sikerült felvennünk a kapcsolatot a tűzoltóparancsnokkal.

Andrist személyesen kísértem el az Óvári Ferenc Tűzoltólaktanyába, ahol parancsnoki (ezredesi!) fogadtatásban részesült. A tűzoltóparancsnok kemény kézfogás után megkérdezte tőle, hogy ő biztosít-e munkát embereinek. Ezután Andris elbeszélgetett a

tűzoltókkal, elmesélve azt is, hogy miért jött ide. Több mint két órán keresztül tanult „tűzoltóul”, amelynek tanulságait néhány nap múlva három oldalas fogalmazásban foglalta össze.

■ ENNEK TÖBB HASZNA IS VOLT:

Andris tettét önállóan is végiggondolta úgy, hogy közben megszabadulhatott meggondolatlan tettének nyomasztó súlyától.

Már a Tűzoltóságnál tett látogatás során kifejezett érdeklődést tanúsított e nemes hivatás iránt. A beszélgetés során erre többször utalt is.

Andris fogalmazását nyugodt szívvel csatoltam a védelembe vétel elutasításához.

A három oldalas fogalmazás három mondatból állt, durva helyesírási hibákkal ékesítve, írásjeleket minimálisan használt, a legtöbbször azokat is rosszul.

Andris felzárkóztatását intézményünk kiváló fejlesztőpedagógusa vállalta, magyar és matematika tantárgyakból.

Biztos vagyok abban, hogy a gyermekjólét területén dolgozó szakemberek valamennyien a „legnagyobb nyereséget, a legkisebb veszteség mellett” elvet vallják a magukénak. E nélkül a családokkal való munkának nem sok értelme van, véleményem szerint. Tévesnek gondolom azt a megközelítést is, amikor a gyermekjóléti szakember a család diszfunkcionális hatásaitól frusztrálva vagy a gyerek („mert végül is gyermekjólétisek vagyunk”) vagy a szülők mellett köteleződik el („mert ez egy olyan gyerek...”). Ezen a pályán soha nem felejtethjük el, amit munkakörünk is jelez: CSALÁDgondozók vagyunk. Ebbe beletartozik mindenki, aki a gyerekekkel kapcsolatban van, vagy éppen nincs.

Visszatérve a nyereségre, mint a kiemelt legfontosabb részére.

Mi a családnak a nyereség? A családi működés helyrebillenése, majd megszilárdulása, amely a legkevesebb kárral történik.

Az egyén (Andris) szempontjából,

(úgy gondolom) nem kell tovább elemezni a nyereséget. Ő ma is kapcsolatban van velünk, fejlesztőpedagógushoz jár a már jelzett tantárgyakból. A bukás feltételezhetően elkerülhető lesz. Andris tagja az intézményünk és kollégáim által működtetett ifjúsági klubnak is. A nagyszülőket tehermentesítettük, a gyerekek tanulószobások lettek. Talán elértük azt a fontos lélektani változást is, amit a megbánás, a cselekedettel okozottak belátása indított el.

A család (az anya, a testvér, a nagyszülők és Andris) megnyugodott, hisz 6m2 kiégett színpadrész miatt nem váltak megbélyegzettek, nem kellett hosszú hónapokat keserű szájjal eltölteniük, büntetesként megélve a gyermekvédelem rendszerében.

Az iskola a gyermek és a szülő számára nem büntető intézményként jelent meg, ettől függetlenül ők is megbeszéltek Andrisal meggondolatlan-ságát.

A tűzoltók mellett, hogy preventív munkát végeztek - amelynek lehetséges további szerepén a jövőben érdemes lenne elgondolkodni - a maguk oldalára állították nyílt és elfogadó viselkedésükkel a tüzet játékként kezelő kislányt.

Intézményi szinten nem tekintem haszontalannak azt sem, hogy a tűzoltóság, a CSSK és a Gyermekjóléti Szolgálat közelebb került egymáshoz.

A Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat hosszú távú pozitív megítélését azok a kliensek (szülők, nagyszülők, gyerekek) segítik elő leginkább, akik az adott időben, adott helyzetben a legmegfelelőbb humánus segítséget kapták.

Nem kevésbé tartom fontosnak azt sem, hogy az egyének, családok mellett a legkülönbözőbb intézmények is pozitív képet alkothassanak rólunk. Ha e kettő párhuzamban halad, a családok és gyermekek méltó szolgálata ki fogja vívni egyre magasabb rangját a magyar társadalomban is.

■ ÖSSZEZÉS

2001. karácsonyán Édesapámat megleptük egy Monty Roberts könyvvel, Az igazi suttogóval. Ez a könyv így már Celldömölk egyik iskolájában kötelező olvasmány. Ugyanezen karácsonyon feleségemtől kaptam egy másik Monty Roberts könyvet, A lovak és emberek. Monthy Roberts nem gyermekvédelmi szakember, mégis sokat segített abban, hogy higgyek benne: a világ, az emberek kommunikációjának fejlődése, a felzárkóztatás csak „szelíd módszerekkel” érhet el ma már maximális eredményt. A világ maga is ebbe az irányba akar fejlődni. Elég a PET, GORDON stb. sikereire, térhódítására tekinteni. Aki a gyermekjólét rendszerében szolgál, maga is tudja, a családgondozás széles, sokkal szélesebb területet kell hogy kapjon, mint a hatósági előkészítő munka. Munkánk alapjának a proaktív odafordulást tartom, s emellett közösen a családdal (!) csak olyan elvárást szabad kitűznünk, amelynek teljesítése sem a család, sem pedig a segítő képességeit és lehetőségeit nem haladja meg. Szerencsésebbnek érzem a több és többszöri támogatást, és az apró, de sok bizonyítást lehetővé tevő elvárásteljesítést.

A védelembe vétel nem lehet cél, csupán eszköz. A biztonságot nyújtó intézményi, a kiváló kollegiális háttér, a játékosság, a humor, a „cinkosság”, a türelem sokat tehet a kliensek elfogadásában, a feljük irányuló tolerancia erősítésében, gondjaik megoldásának segítésében. Ha ezek mellett soha nem felejtjük el, milyen gyerekek is voltunk annak idején, illetve családban és személyben is megtanulunk gondolkodni, biztos, hogy sok öröm ér mindnyájunkat ezen a pályán.

Dörnyei Balázs